

Podpora výuky plavání v základních školách

Zkušenosti z první etapy rozvojového programu

PaedDr. Miroslava Salavcová

MŠMT, odd. základního vzdělávání

Plavecká výuka žáků základních škol je v našem státě organizována od konce šedesátých let. Tato dlouhodobá a systematická činnost prokázala nejen svoji životaschopnost, ale především účelnost a prospěšnost, protože téměř úplně odstranila plaveckou negramotnost, a zachránila tak nespočetné množství lidských životů. Náš systém výuky plavání je ojedinělý nejen v Evropě, ale i na světě.

HISTORIE

V Rámcovém vzdělávacím programu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) pro základní vzdělávání byla dosud výuka plavání řešena formou nepovinné nabídky, již ředitelé na svých školách mohou, ale nemusejí zařazovat do výuky, a to podle podmínek, které pro tuto výuku škola má. Pokud tedy výuku plavání na prvním stupni zařadila základní škola do svého školního vzdělávacího programu, byla pro žáky povinná, a to podle § 2 odst. 3 vyhlášky č. 485/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky (cit.): „Pokud škola zařadí do školního vzdělávacího programu základní plaveckou výuku, uskutečňuje ji v rozsahu nejméně 40 vyučovacích hodin celkem během prvního stupně.“

Drtivá většina ředitelů základních škol pochopila význam plavecké výuky pro zdraví žáků a do svých školních vzdělávacích programů ji zapracovala. Podle šetření České školní inspekce (ČŠI) v roce 2013 bylo

zjištěno, že plavecká výuka probíhalo na 92,1 % základních škol.

Další šetření ČŠI (probíhalo formou inspekčního elektronického zjišťování i analýzou dalších dostupných informací, statistik a údajů, kterými MŠMT a ČŠI disponují), potvrdila, že výuku plavání neabsolvovalo ve školním roce 2014/2015 v průměru 6,8 % žáků, kteří ji měli absolvovat. Podíly žáků, kteří neabsolvovali výuku plavání, ukazuje následující tabulka.

Podíl žáků, kteří neabsolvovali ve školním roce 2014/2015 jim určenou výuku plavání (zdroj: ČŠI)

Podíl žáků	Podíl škol
0 % (absolvovali všichni)	34,3 %
1 až 2 %	18,9 %
3 až 5 %	22,3 %
6 až 10 %	14,4 %
11 až 20 %	5,2 %
21 až 50 %	1,7 %
více než 50 %	3,2 %

Nejčastějším důvodem neúčasti na výuce plavání bylo zdravotní omezení. V menší míře jsou uváděny finanční důvody, nezájem o plavání a jiné příčiny (např. strach z vody). Přibližně v desetině škol se důvody neúčasti žáků na výuce plavání nezjišťovaly.

Nejčastější důvody neúčasti ve výuce plavání (zdroj: ČŠI)

Důvody neúčasti	Podíl škol
škola důvody nezjišťuje	10,5 %
finanční důvody	6,7 %
nezájem	5,8 %
zdravotní důvody	85,7 %
jiné	1,8 %

Na zajištění výuky plavání finančně přispívali zákonní zástupci žáků v 61,2 % základních škol. Různé formy pomoci s krytím finančních nákladů spojených s výukou plavání nabízela žákům necelá třetina základních škol – nejčastěji šlo o příspěvek od zřizovatele, příspěvek z rozpočtu školy, příspěvek zdravotní pojišťovny nebo ze zdrojů rodičovských sdružení.

SOUČASNOST

Podporovat více výuku plavání a stanovit povinnost základních škol poskytovat výuku plavání svým žákům se MŠMT rozhodlo na základě spolupráce s poslancem dr. Augustinem Karlem Andrlé Sylorem, Českou unií školního plavání a Asociací plaveckých škol ČR.

Novela vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, s účinností od 1. 9. 2017 zrušila bez náhrady výše uvedený odst. 3 v § 2. V návaznosti na to MŠMT provedlo změnu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání doplněním dvou očekávaných výstupů ve vzdělávacím oboru Tělesná výchova, a tím stanovilo povinnost všech základních škol poskytovat svým žákům nejméně 40 hodin výuky plavání v rámci prvního stupně ZŠ.

S ohledem na článek 33 Listiny základních práv a svobod však není možné na základě tohoto kroku přenášet náklady za jeho realizaci na zákonné zástupce žáků, proto bude nutné provést změny ve financování této oblasti. V současné době bohužel neexistuje žádný nástroj, kterým by bylo možné zasílat na školy finanční prostředky určené cíleně na výuku plavání. Školy tedy financování této výuky dále řeší prostřednictvím přidělovaných ostatních neinvestičních výdajů (ONIV) a příspěvků svých zřizovatelů, a to podle materiálu „Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k zajištění výuky plavání v základních školách“, č. j. MSMT-37471/2014.

ROZVOJOVÝ PROGRAM „PODPORA VÝUKY PLAVÁNÍ V ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH“

Do doby změny financování regionálního školství MŠMT vyhlásilo rozvojový program pro podporu plavání, jehož pro-

střednictvím budou školy hradit dopravu na výuku plavání. Tím dojde k tomu, že po zákonných zástupcích nebude požadována finanční úhrada za dopravu z místa poskytování vzdělávání do místa výuky plavání a zpět. Bude tak zajištěno zlepšení přístupnosti této služby i žákům ze sociálně slabších rodin, jež z finančních důvodů nemohly svým dětem tuto výuku zabezpečit, což povede ke snížení procenta žáků, kteří se nezúčastní základní plavecké výuky, ke snížení plavecké negramotnosti žáků základních škol a tím k záchraně lidských životů.

Účelem rozvojového programu je tedy poskytnout finanční prostředky pro podporu výuky plavání na prvním stupni ZŠ v rámci povinné školní docházky. Celá přidělená částka je určena na krytí nákladů výuky plavání, školy proto nejsou nuceny požadovat celou platbu od zákonných zástupců svých žáků, případně dotace může pokrýt celou platbu za dopravu na místo výuky.

Dotace je poskytnuta základním školám zřizovaným obcemi, svazky obcí a soukromými zřizovateli prostřednictvím krajských úřadů, které obdrží rozhodnutí o poskytnutí dotace na základě své žádosti, a to podle § 10a zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. MŠMT poskytlo krajům podklady pro zpracování žádosti na základě vyhodnocení podkladů k žádostem od jednotlivých škol. Základním školám zřizovaným registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní

školy, a školám zřizovaným MŠMT je dotace poskytnuta přímo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Rozvojový program je rozdělen do etap, aby bylo možné vyhovět jak organizaci školního roku, tak předpisům v rámci dotačních řízení, protože finanční prostředky k těmto účelům mohou být poskytovány pouze na rok kalendářní.

Pro rok 2017 tedy byla vyhlášena první etapa tohoto programu (září–prosinec 2017). V září 2017 bude vyhlášena druhá etapa programu pro leden až červen 2018.

ZKUŠENOSTI Z PRVNÍ ETAPY ROZVOJOVÉHO PROGRAMU

Na základě vyhlášení programu přijalo MŠMT čtrnáct žádostí ze všech krajských úřadů ČR a tři žádosti církevních škol.

První etapa rozvojového programu podpoří celkem 67 850 žáků prvního stupně ZŠ z 1081 škol. Průměrná délka počtu dotovaných kilometrů na jednu školu činí 467 km, průměrný počet žáků zapojených do výuky plavání v rámci tohoto programu na jednu školu je 63 žáků.

V seznamu škol, které zaslaly podklady pro souhrnnou žádost krajských úřadů, se vyskytují poměrně velké rozdíly ve stanovení počtu kilometrů, které by z programu měly být dotovány.

Relativně nízké počty kilometrů u některých škol mohou vyplývat z těchto skutečností:

- škola má plavecký výcvik rozdělen mezi dva kalendářní roky, a to na základě rozpisu organizací poskytujících výuku plavání, proto je možné, že v první

zadaným podkladům pro výpočet výše dotace;

- mnoho škol nepřijalo informaci o kladném formálním hodnocení svých podkladů do elektronického systému jako potvrzení, že podklady budou součástí žádosti krajského úřadu o dotaci – tedy, že jim bude dotace přidělena;
- poměrně velké procento škol řádně neprostudovalo vyhlášení rozvojového programu, takže nezaregistrovaly, že pro výuku plavání v lednových až červnových termínech příštího roku bude vyhlášena druhá etapa programu;
- řada škol měla problémy s rozdělením výuky plavání do dvou etap rozvojového programu, ale pokud kontaktovaly MŠMT, byl problém ve vzájemné spolupráci vyřešen;
- mnoho škol telefonicky zjišťovalo na MŠMT, zda jim bude přidělena dotace, ačkoli výsledky výběrového řízení byly umístěny na webových stránkách MŠMT spolu se seznamem podpořených škol.

MŠMT proto pro druhou etapu využilo těchto nejasností k podrobnějšímu stanovení postupů a k posílení náповědného systému. Předpokládá, že ve druhé etapě školy opět využijí možnosti zapojit se do

etapě rozvojového programu škola žádá o dotaci na málo cest, v některých případech např. pouze o jednu cestu, a o dotaci na zbytek cest bude žádat ve druhé etapě programu pro leden až červen 2018; rozdělení výuky plavání mezi kalendářní roky je nutné z důvodu vytíženosti bazénů a vyplývá z vymezení školního roku v rámci dvou kalendářních roků, na které jsou vyhlášeny také dvě etapy programu;

- škola využívá plavecký bazén v místě školy a používá služeb dopravce vzhledem k tomu, že plavecký výcvik probíhá v podzimním a zimním čase, kdy je třeba zajistit ochranu zdraví žáků a jejich bezpečnost, škola má problémy při využití MHD apod.

Relativně vysoké počty kilometrů u některých škol mohou vyplývat z těchto skutečností:

- komplikovaná dostupnost bazénu;
- škola využívá výjezdu na školu v přírodě, na které probíhá výuka plavání, přičemž místo školy v přírodě může být ve velké vzdálenosti od školy.

Aby bylo možné uspokojit všechny žadatele, vyčlenilo MŠMT pro tento rozvojový program dostatek finančních prostředků. Celkem bylo v první etapě programu vyčerpáno 17 679 097 Kč.

Největší problémy byly s tím, že školy nejsou zvyklé na elektronický systém poskytování podkladů pro žádosti:

- zasílaly písemné žádosti (konečné výstupy, které získaly z elektronického systému, do kterého zařazovaly své podklady) na MŠMT, ačkoli to nebylo jejich úkolem, a byly překvapeny, že to není jejich povinnost (zřejmě na základě zkušeností z jiných dotačních a rozvojových programů);

- měly problémy s ukládáním skenovaných dokumentů do elektronického systému;
- neprostudovaly řádně vyhlášení programu, v němž bylo připraveno čestné prohlášení (ke stažení také v elektronickém systému) s textem stanoveným MŠMT – některé školy přikládaly vlastní čestná prohlášení a ta neobsahovala potvrzení, která MŠMT potřebovalo potvrdit; čestná prohlášení byla vkládána

bez podpisu a dalších, již připravených částí; šlo o jediný dokument, který měl být vložen do elektronického systému, a 25 škol nesplnilo formální požadavky na tento dokument, proto jejich podklady nebyly součástí žádosti krajských úřadů a dotaci nezískaly;

- měly problémy s výpočtem počtu kilometrů a cest na výuku plavání – ve druhé etapě bude posílen náповědný systém, aby nedocházelo ke špatně

rozvojového programu a získat finanční podporu v ještě větší míře, než tomu bylo v etapě první. Finanční prostředky jsou připraveny k využití v dostatečné výši.

Foto: archiv redakce

Kontakt

MŠMT

Karmelitská 7, 118 12 Praha 1

www.msmt.cz